

**LGBT
HAKLARI
İNSAN
HAKLARIDIR**

**PEMBE
HAYATI**

**KA
OS
GL**
eşcinselliği kurtuluşu
hedefleyenleri de
özgürleştiririz

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği İletişim Bilgileri:

Adres: Ataç 1 Sokak No: 3/8 Yenışehir Ankara
Telefon: 0 312 433 85 17
Faks: 0 312 433 85 18
E-Posta: pembehayat@pembehayat.org
Web: www.pembehayat.org

Kaos GL Derneği İletişim Bilgileri:

Adres: Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 29/12 06440 Kızılay Ankara
Telefon: 0 312 230 03 58
Faks: 0 312 230 62 77
E-Posta: bilgi@kaosgldernegi.org
Web: www.kaosgl.org

Kapak Tasarımı: Serkan Yolcu

Baskı ve Cilt:

Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara
0312 394 55 90

“Bu broşür Ayrımcılığa Karşı Gökkuşaağı Koalisyonu Projesi kapsamında Avrupa Birliğı Sivil Düşün Programı'nın finansal desteğıyle basılmıştır. Avrupa Birliğı broşürün içeriğı ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.”

İÇİNDEKİLER

Önsöz	04
1. Bölüm: LGBT Sözlüğü	06
2. Bölüm: Hukuki Düzenlemeler	11
a) Sağlık	11
b) İstihdam	16
c) Eğitim	18
d) Barınma	21
e) Mal ve Hizmetlere Erişim	22
f) Seyahat Özgürlüğü	23
g) Düşünce ve İfade Özgürlüğü	25
h) Örgütlenme Özgürlüğü	29

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks (LGBTİ) bireyler toplumsal yaşamın birçok alanında ayrımcılığa, nefret söylemine, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kalıyor. Bu sorunları ortadan kaldırmak amacıyla LGBTİ örgütlerinin ve aktivistlerinin kapasitelerini güçlendirmek; LGBTİ örgütleri arasındaki iletişimi ve işbirliğini güçlendirmek; kampanyalar aracılığıyla LGBTİ hakları konusundaki farkındalığı artırmak; takip ve raporlama mekanizmalarının LGBTİ bireyler ve örgütleri tarafından etkin şekilde kullanımını sağlamak; cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin (CYCK) yeni sivil anayasaya dâhil edilmesini teşvik etmek için savunuculuk ve lobicilik yapmak; LGBTİ topluluğu arasında en dezavantajlı grup olan trans bireylere LGBTİ hareketi içerisinde yetki sağlamak ve güç kazandırmak amacıyla Trans Ağı'nı güçlendirmek üzere Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, Kaos GL ve Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı ortaklığıyla Ayrımcılığa Karşı Gökkuşluğu Koalisyonu Projesi yürütülmeye başlandı.

Bu broşür, Ayrımcılığa Karşı Gökkuşluğu Koalisyonu Projesi'nin savunuculuk çalışmalarında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu broşürün hazırlanmasına katkı sağlayan Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği'ne teşekkür ederiz.

LGBT SÖZLÜĞÜ

LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans): Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (travesti ve transseksüel); zaman zaman “cinsel azınlıklar” diye de anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsayan terimdir.

Cinsel Yönelim (Sexual Orientation): Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinsle yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik gibi.

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir. Eşcinsel yönelimli bireyler “gey” ya da “lezbiyen” olarak da adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

Eşcinsel: Kendi cinsinden olanlara duygusal ve cinsel yönelim içinde bulunan kadın veya erkek. Eşcinsel terimi, Homoseksüel (Homosexual) kelimesinin Türkçe karşılığı olarak hem kadın eşcinseller hem de erkek eşcinseller için kullanılmakla birlikte günlük hayatta daha çok erkek eşcinselleri ifade ettiğinden erkek eşcinseller için “gey”, kadın eşcinseller için “lezbiyen” isimleri de kullanılır.

Eşcinsellik: “Homosexuality” teriminin birebir çevirisidir. Zamanında bir tıp terimi olarak tanımlanmıştır. Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir kavramdır. Toplum genelinde ve bazı ruh sağlığı uzmanlarının aksine eşcinsellik ile transseksüalizm veya transvestik davranış birbirinin uzantısı, örneğin transseksüalizm eşcinselliğin daha aşırı bir şekli değildir. Bunlar ayrı düzlemlere ait olgulardır.

Gey: Bu terim, 1970’lerin başında Gey Kurtuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) birlikte ortaya çıkmıştır. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir kelime olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendileri için kullanılmaktadırlar. Terim süreç içinde “homoseksüellik”ten politik bir kokuşu işaret eder. “Homoseksüel” kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, hak temelli bir mücadele eksenini benimsemiş olan Gey Kurtuluş Hareketi ile “gey” kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal veya cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur.

Bu kelimenin, Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 80’lere rastlar. 1999’da “Türkiyeli Eşcinseller Buluşması” sonrasında “gay” Türkçeleştirilerek “gey” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eylül 2006 tarihinden itibaren de TDK elektronik sözlüğüne gey, “erkek eşcinsel” olarak geçmiştir.

Lezbiyen: Duygusal, cinsel, erotik yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime eşcinsel kadın şair Sappho’nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası’nın isminden türemiştir.

Biseksüel: Hem kendi cinsine hem de karşı cinsle duygusal, erotik ve cinsel yönelim içinde olan kadın veya erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüel: Duygusal, cinsel ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olan kadın ya da erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüellik: Bireylerin, cinsel, duygusal ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olma halidir. Kendiliğinden ve zorunlu olarak, toplumda egemen varoluştur. Bu kendiliğinden ve zorunluluk hali, heteroseksüel bireylerin kendilerini “heteroseksüel” olarak tanımlamalarına bile gerek duyurmamaktadır. Bu durumdaki bireyler, kendini “eşcinsel” ya da “heteroseksüel olmayan” diye tanımlayan bireylerin ortaya çıkmasını kavrayamamakta, “homofobik” ve “heteroseksist” olabilmektedir. Doğal olarak bu durum, bütün heteroseksüellerin heteroseksist olduğu anlamına gelmemektedir.

Transgender: Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış; ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne bir şekilde müdahale edenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Travesti, halk arasında cinsiyet geçiş ameliyatı olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte cinsiyet geçiş ameliyatı olanları belirlemek için kullanılan kelimelerdir. Bununla birlikte Türkiye’de fazla yaygınlık kazanmamış olan transgender terimi çoğunlukla hem transseksüeller ve travestileri hem de interseks kişileri (cinsiyetlerarası) kapsamaktadır. Türkiye’de LGBT örgütleri, “transgender” terimini karşılayacak şekilde “trans” adlandırmasını kullanmaktadır.

Transseksüel: Hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüel kişinin ruhsal eğilimleri için belirleyici olan bir kelimedir, bu yüzden transseksüeller dış görünüşlerinden belirlemeyebilir. Çünkü kendilerini, karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmayabilirler. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi “erkek” olduğu halde kadın olmayı, “kadın” olduğu halde erkek olmayı isteyebilir.

Travesti (Transvestite/Cross Dresser): Dış görünüşüyle ve davranışlarıyla karşı cinsle ait olma isteğini ifade eder. Travesti dendiğinde sık bir şekilde “kadın kılığındaki erkekler” akla gelse de travesti kelimesi aslında hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Travestiler karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışını sergilemekten zevk alan kimselerdir.

CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET VE CİNSİYET KİMLİĞİ

Cinsiyet (Sex): Biyolojik cinsiyeti ifade eder; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Canlı türlerinin neredeyse tamamının, özellikle üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak iki temel biçimde farklılaşması “cinsiyet” olarak tanımlanır.

Cinsel Kimlik: Kişinin biyolojik olarak cinsel özelliklerini yansıtır. Bunlar kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılır. Ayrıca, kimi zaman cinsel kimlik kavramı cinsel yönelimi ifade etmek için de kullanılabilir.

Toplumsal Cinsiyet (Gender): Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleyen bir kavramdır. Yaşanılan zaman, coğrafya ve kültüre göre değişen, farklı cinsiyetlere sahip insanlardan beklenen sosyal rol, davranış ve fiziksel görünüşün bütünüdür ifade eder. Toplumsal cinsiyet kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilir. Kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları sosyalleşme süreci içinde öğrenirler. Her iki cinsle ait bu tür özellikler; aile, arkadaşlar, söz sahibi kişiler, dini ve kültürel öğretilerin yanı sıra okul, işyeri ve basın-yayın organlarının etkileri ile şekillenmektedir.

Cinsiyet Rolü (Gender Role): Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümler son bulan bir kavramdır. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel olarak yaşamın her anında ve alanında görülebilen bu tablolar “toplumsal cinsiyet eşitsizliğini” oluşturur. “Toplumsal cinsiyet eşitliğini” sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.

Toplumsal cinsiyet vasıtası ile kadın ve erkekler arasındaki sınırlar belirlenir ve bu iki cins arasındaki ilişkiler toplum tarafından denetlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir. Erkeklerle ve kadınlara karşı tutumlar toplumdan topluma değişir, kadın erkek rolleri toplumsal yakıştırma, yapıştırmalardır.

Cinsiyet Kimliği (Gender Identity): Kişinin kendini hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımladığı ve ya diğer insanlar tarafından hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımlandığını ifade etmek için kullanılır. Kültürümüzün herhangi bir cinsiyete ait olma durumunda bireyden beklediği nitelik veya karakterdir. Bu, toplumun cinsiyetlere atfettiği özelliklere göre kültürden kültüre değişebilir. Örneğin kıyafet, davranış tarzı kişinin cinsiyet kimliğini oluşturabilir. Cinsiyet kimliği kişinin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen), doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumlu olmayabilen, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur.

Cinsiyet Geçiş Süreci: Cinsiyet geçişi veya inşası, bireyin toplumsal cinsiyetini biyolojik cinsiyeti ile uyumlu hale getirdiği bir süreçtir. Bu süreç genellikle kişisel, sosyal ve medikal yönleri gerektirmektedir. Tıpta cinsiyet değiştirme denilen, bu süreçteki kişilerin ise cinsiyet geçiş süreci ameliyatı olarak isimlendirildikleri müdahale ile bireyin cinsel organlarının erkekte kadına veya kadından erkeğe dönüştürülmesi en önemli ameliyattır. Bu ameliyat göğüs bölgesi ve diğer bölgelerin değişimini kapsayabilir.

İnterseks: İnterseksin bilimsel açıklaması “anormal üreme ve cinsiyet organlarıyla doğmuş olandır” İnterseks bireyler birçok insandan daha farklı dış cinsiyet organlarına, iç üreme organlarına ve/veya iç salgı bezlerine sahiptirler. Tek tip “interseks beden” yoktur, toplum tarafından “anormal” farz edilmenin dışında ortak çok fazla bir şeyi olmayan çok çeşitli durumları kapsar. İnterseks kişilerin ortak özellikleri biyolojileri değil tıbbileştirilme deneyimleridir. Bazı interseks kişiler kendi kimliklerinin bir parçası olarak “interseks” kelimesini yeniden talep ederken çoğu kişi bunu bir tıbbi durum veya kendine özgü fiziksel durum olarak görmektedir. İnterseks durumlar tıp alanında “cinsiyet gelişim bozukluğu” olarak da bilinir. Çoğu interseks birey kendini sıradan kadınlar ve erkekler olarak tanımlar ve yaşar. Gey, lezbiyen, biseksüel veya heteroseksüel yönelimlidirler.

LGBT’LERE YÖNELİK AYRIMCILIK İDEOLOJİLERİ

Heteronormativite: Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelimolarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür.

Transfobi: Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyetini yeniden inşa etme sürecindeki kişilere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Terim, travesti ve transseksüellere yönelik önyargı ve nefret sonucunda ortaya çıkan ayrımcılığı anlatır.

AYKIMCILIĞA KARŞI
GÖKKUŞAĞI KOALİSYONU

Geyfobi: Gey kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Lezfobi: Lezbiyen kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Bifobi: Biseksüel kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi: Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Lezbiyen, gey, biseksüel veya trans kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi günümüzde cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan kişilere karşı ayrımcılığı ifade etmek için kullanılan genel bir terim olmakla birlikte “geyfobi”, “lezfobi”, “bifobi” ve “transfobi” gibi farklı biçimlerde de kendisini gösterebilmekte ve ifade edilmektedir. Cinsel yönelim ve cinsel davranışların XIX. yüzyıl sonundan başlayarak tıp disiplini kapsamında sağlık ve hastalık boyutlarıyla değerlendirilmeye başlanması çok sayıda yeni soruna neden olmuştur. O zamana dek günah ve suç kavramları üzerinden ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan eşcinseller, bu kez tedavi uygulamalarının nesnesi haline getirilmiş ve örselenmişlerdir.

1970’li yıllardan sonra eşcinselliğin hastalık kategorisi olmaktan çıkarılması önceki dönemlerde yapılan tedavi çabalarının olumsuz etkilerinin daha nesnel değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Eşcinselleri “heteroseksüel yapma” olarak tanımlanabilecek onarım ve dönüştürme tedavilerinin hem eşcinseller hem de bu tedavileri uygulamak zorunda kalan hekimlerde olumsuz etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesi, tıpkı şizofreni ve benzeri ağır psikiyatrik hastalıklara yakalanmış bireylerin maruz kaldıkları “stigmatizasyon” a onların da hedef olmasını ve topluma ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Bu ayrımcılık, başta homofobi olmak üzere değişik adlandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları anlatmak amacıyla temel olarak üç terim kullanılmaktadır; homofobi, homonegativizm ve heteroseksizm. Homofobi kavramını ilk kez, Amerikalı bir klinik psikolog olan George Weinberg, 1972’de yayınladığı “Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel” adlı çalışmasında kullanmıştır. George Weinberg, kavramı, heteroseksüellerden farklı bir cinsel yönelimi olanlara dair akıl dışı bir korku olarak tanımlamaktadır.

LGBT'lere yönelik olumsuz, korkulu veya nefret dolu tutum ve davranışları ifade etmekte kullanılan homofobi yaygın şekilde kullanılan bir terim olmakla birlikte birkaç nedenden dolayı eleştirilmektedir. Her ne kadar heteroseksüellerin LGBT karşıtı önyargılarını ifade etse de, bu tutumun klinik anlamda “fobi” olmadığı ve bu kişilerin diğer fobilerdeki gibi fobiyle ilişkili fizyolojik reaksiyonları yaşamadıkları gösterilmiştir. Ayrıca terimin içindeki -fobi sözcüğü nedeniyle, bireysel ve klinik bir durum akla gelmekte ve bu nedenle de eşcinsellere karşı olan önyargıların kültürel ideolojilerden köken alan sosyal bir fenomen oluşuna vurgu yapılmamaktadır. Heteroseksist ideolojinin bir ürünü olarak homofobi, heteroseksüel olmayan kişilerin kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalmasını dayatmaktadır. Homofobi, bir gruba sahip oldukları kimlikleri nedeniyle yönetilen her türlü ayrımcılık, olumsuz davranış ve tutumu içerir. Homofobi heteroseksüel ve eşcinsel kişilerde farklı derecelerde bulunabilir.

Homofobi toplumsal olarak beslenen cinsiyetçi politik bir tutumdur. Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi cinsel bir pratiğin gizlenmesiyle sınırlı değildir. Kişilerin kendilerini sahte bir kimlikle heteroseksüel olarak takdimi beklenir. Bu kendini inkâra dayanan, benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hâkim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla önergelikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu taşır ve homofobik anlayışı içselleştirebilir.

Eşcinsellerin içinde yaşadıkları toplumlarda karşılaştıkları ayrımcılık, önyargılar ve kalıp yargılar özellikle eşcinsellerin, cinsel kimliklerini gizlemeden görünür olmayı daha çok tercih etmeleriyle

neredeyse doğru orantılı olarak giderek artan homofobi, sadece eşcinsellerin değil, adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunu haline geliyor.

HUKUKİ DÜZENLEMELER

Anayasa'nın 90. maddesi "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*" şeklindedir. 5170 sayılı yasayla getirilen son cümledeki düzenlemenin Türkiye'nin taraf olduğu ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konmuş tüm insan hakları sözleşmelerini kapsadığı kabul edilmektedir.

Bu nedenle çalışmada belirtilen hak başlıklarında öncelikli olarak temel insan hak ve özgürlükleri alanında iç hukuk normu sayılan uluslararası sözleşmelere yer verilmiş; sözleşmelerin Türkiye tarafından imzalanması ve onaylanması süreçleri de açıklanmıştır.

Çalışmada belirtilen hak başlıklarının lezbiyen, gey, biseksüel ve tranların (LGBT) en çok sorunla karşılaştıkları alanlardan olmasına özen gösterilmiştir. Konuyla ilgili mevzuat "ayrımcılığı" önlemeye yönelik belli başlı düzenlemelerden seçilmiş, "ayrımcılığa" neden olan ya da olabilecek düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu çalışmada yer verilemeyen çok sayıda Avrupa Konseyi direktifi, tavsiye kararı; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı da olduğu unutulmamalıdır.

A) SAĞLIK

LGBT'ler, hekimlerin ve sağlık çalışanlarının etik dışı davranışları nedeniyle fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik şiddete de maruz kalmaktadırlar. Ayrımcı davranışlarla karşılaşan LGBT'ler cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini gizlemek zorunda bırakılmaları sonucu ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinde de gereği gibi yararlanamamaktadırlar. Cinsel yollarla bulaşan hastalıkların söz konusu olduğu durumlarda tıp etiğinin gerektirdiği "gizlilik" ilkesinin ihlaline sıkça rastlanmaktadır.

Özellikle HIV/AIDS'in sağlık çalışanları tarafından dahi eşcinsel bireylere özgü bir hastalık olduğu düşünülmektedir. Oysaki 1999'da yapılan bir araştırmaya göre, HIV/AIDS'in Bulaş Yolları ve Korunma Risk gruplarına göre HIV/AIDS olguları incelendiğinde HIV/AIDS virüsü en fazla heteroseksüellerde gözükmektedir. 2006 yılında yapılan EuroHIV araştırmasının sonuçlarına göre HIV/AIDS hastalığı en çok heteroseksüellerde ve uyuşturucu kullananlarda görülmektedir.

Ayrıca LGBT'ler kan bağışi yapamamaktadırlar. 18 yaş altındaki LGBT'lerin zoraki psikiyatrik tedaviye maruz kalmaları, cinsel sağlık alanında danışma hizmetlerinin ücretli ya da eksik olması karşılaşılan sorunlardandır.

1 HIV/AIDS Epidemiyolojisi ve Korunma; Dr. Aygen Tümer, Dr. Serhat Ünal; Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi; Aralık 1999; <http://www.ttb.org.tr/>

2 Living with HIV in Eastern Europe and the CIS: The Human Cost of Social Exclusion, UNDP Bratislava Regional Centre December 2008, p. 6. Source: own calculations based on EuroHIV, 2006a, Report No. 75.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 25:

Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Madde 12:

1. Bu Sözleşme'ye taraf devletler, herkesin, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olma hakkını kabul ederler.
2. Bu Sözleşme'ye taraf devletlerin, bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlamak için alacakları tedbirler şu amaçlara yönelik olacaktır:
 - (a) Ölü doğum ve çocuk ölümleri oranlarının düşürülmesini ve çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak;
 - (b) Çevresel ve sınai sağlık şartlarının her yönüyle iyileştirilmesi;
 - (c) Salgın, yöresel, mesleki ve diğer hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü;
 - (d) Hastalık durumunda herkese tıbbi hizmet ve tıbbi bakım sağlayacak koşulların yaratılması.

Yogyakarta İlkeleri

Yogyakarta ilkeleri temel insan hakları düzenlenmelerinin “cinsel yönelim” ve “cinsel kimlik” bağlamında ele alınarak değerlendirmesini ortaya koyan prensipler bütünüdür. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Özel Raportörü'nün de katılımı ile akademisyen ve insan hakları savunucularından oluşan 29 kişilik bir ekip tarafından hazırlanan ilkeler, temel hakları “cinsel yönelim ve kimlik” bağlamında ele almıştır. Yogyakarta ilkeleri LGBTT haklarını tanımlarken aynı zamanda Birleşmiş Milletler, sivil toplum kuruluşları ve medya açısından da bir yol haritası çizmiştir.

Temel niteliği itibari ile temel haklar ile ekonomik ve sosyal hakları harmanlayan metin, hiçbir şekilde cinsel yönelim veya kimlikten kaynaklı olarak hakların ihlal edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Yogyakarta ilkeleri, devletin pozitif yükümlülüklerine de vurgu yaparken, devletin negatif yükümlülükleri bağlamında hareketsiz kalmasına ilişkin gerekçesini de cinsel kimlik ve yönelim kavramlarından yola çıkarak değerlendirmiştir.

İlke 17: Ulaşılabilir en yüksek düzeyde sağlık hakkı

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın herkes, ulaşılabilir en yüksek düzeyde maddi ve manevi sağlık hakkına sahiptir. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı bu hakkın temel görünümlerindedir.

Devletlerin;

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın mümkün olan en yüksek düzeyde sağlık hakkından faydalanılmasını güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari

3 Bakınız, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

4 Bakınız, <http://sorular.rightsagenda.org/soru-cevap/?g=8>

ANAYASAL
EŞİTLİK İÇİN
CİNSEL TÖNELİM
CİNSİYET KİMLİĞİ

düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın, herkesin, cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında da olmak üzere, sağlık tedavi kurumlarına, mal ve hizmetlerine, kendi tıbbi dosyalarına erişebilmelerini güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

C. Sağlık tedavi kurumlarının, mal ve hizmetlerinin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden dolayı ve bunların ayrıca göz önüne alınmasından başka ayrımcılık olmaksızın herkesin sağlık durumunu iyileştirecek ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi ve tıbbi dosyaların gizlilikle tutulmasını güvence altına almaları;

D. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden dolayı bazı kişilerin sağlığını zayıflatan ayrımcılık sorununu, önyargıları ve diğer sosyal etkenleri ele alan programlar geliştirmeleri ve uygulamaları;

E. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın herkesin bilgilendirilmesini ve yararlanacağı tıbbi tedavi ve bakımlar konusunda kendi kararlarını aydınlatılmış onama dayalı almasını güvence altına almaları;

F. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusundaki tüm eğitim, önleyici tedbir, bakım ve tedavi program ve hizmetlerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği farklılığına uygun olmasını ve ayrımcılık olmaksızın bunlara herkesin eşit şekilde erişimini güvence altına almaları;

G. Cinsiyet değişikliğine bağlı bedensel değişiklik yaptırmak isteyen kimselerin ayrımcılık olmaksızın tedaviye, bakıma ve güçlü bir desteğe erişimlerini kolaylaştırmaları;

H. Tüm sağlık bakımı ve tedavisi sağlayıcılarının hastalarına ve eşlerine, en yakın ebeveynin kim olacağı kabulü konusu da dahil olmak üzere cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın muamele etmeleri;

I. Sağlık tedavi sektöründe çalışan kişilerin, herkese, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine tam saygı göstererek, mümkün olan en yüksek düzeyde sağlık tedavisi sağlamaları için eğitim ve formasyon programları ve politikalar benimsemeleri gerekir.

İlke 18: Tıbbi olarak kötüye kullanılmaya karşı korunma hakkı

Hiç kimse, cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğinden dolayı herhangi bir tedavi şekline ve usulüne, tıbbi veya psikolojik teste maruz kalmaya veya tedavi kurumuna kapatılmaya zorlanamaz. Karşıt kavramından hareketle yapılan her türlü sınıflandırmaya rağmen, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nitelikleri gereği hastalık değildir ve tedavi edilemez, iyileştirilemez ve giderilemez.

Devletlerin,

A. Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğiyle ilgili zararlı tıbbi uygulamalara, kültürden gelsin gelmesin davranışla, dış görünümle veya algılanan cinsiyet kurallarıyla ilgili basmakalıp düşüncelere karşı korumayı güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. Yaşına, olgunluğuna ve çocuğu ilgilendiren tüm hallerde çocuğun yüksek çıkarının temel düşünce olduğu ilkesine uygun olarak bilgilendirilmiş bir şekilde tam ve serbest rızası olmadan, geri döndürülemez şekilde hiçbir çocuğun vücudunun değiştirilmemesini güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

C. Hiçbir çocuğun tıbbi olarak kötüye kullanılması tehlikesiyle karşılaşması ve kötüye kullanılmaya maruz kalmaması için gerekli çocuk koruma mekanizmalarını kurmaları;

D. Farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kişilerin, HIV/AIDS'e veya diğer hastalıklara karşı aşilar, tedaviler veya mikrop öldürücülerle ilgili olanlar da dahil olmak üzere, etik olmayan ve istenmeyen tıbbi uygulama ve araştırmalara karşı korunmasını güvence altına almaları;

E. Bu tür kötüye kullanılmaları gerçekleştirebilecek, kolaylaştırabilecek ve başka türlü mümkün kılacak ve gelişmeye yönelmiş olanlar da dahil olmak üzere, sağlık sektörünün finansmanı programlarının ve ölçütlerinin gözden geçirmeleri ve düzeltmeleri;

F. Hiçbir tıbbi tedavi veya tavsiyenin, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğinin, açık veya örtülü olarak, tedavi edilmesi, iyileştirilmesi veya giderilmesi gereken bir hastalık olarak ele alınmasını güvence altına almaları gerekir.

Türk Medeni Kanunu

Madde 40:

Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelenmesi şarttır.

Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir.

Hasta Hakları Yönetmeliği

Madde 5:

Sağlık hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki ilkelere uyulması şarttır:

a) Bedeni, ruhi ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde yaşama hakkının, en temel insan hakkı olduğu, hizmetin her safhasında daima gözönünde bulundurulur.

b) Herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur.

c) Sağlık hizmetinin verilmesinde, hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç ve ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıkları dikkate alınmaz. Sağlık hizmetleri, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde planlanıp düzenlenir.

d) Tıbbi zorunluluklar ve kanunlarda yazılı haller dışında, rızası olmaksızın kişinin vücut bütünlüğüne ve diğer kişilik haklarına dokunulamaz.

e) Kişi, rızası ve Bakanlığın izni olmaksızın tıbbi araştırmalara tabi tutulamaz.

f) Kanun ile müsaade edilen haller ile tıbbi zorunluluklar dışında, hastanın özel hayatının ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

5 A.g.e. s. 25.

6 Bakınız, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>

7 Bakınız, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20267.html>

B) İSTİHDAM

Türkiye’de istihdam alanında ayrımcılığı engellemeye yönelik birçok düzenleme olmasına karşın, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği koruma sağlanan durumlardan biri olarak kabul edilmemektedir. LGBT’lerin yasal düzenlemeler karşısında korumasız olmalarının yanı sıra, kamu görevlileri tarafından da ayrımcığa uğramaları, taciz edilmeleri gibi nedenler kamu hizmetlerinden yararlanmalarını engellemektedir.

LGBT’ler, işe giriş ve işten atılma süreçlerinde sorun yaşamaktadırlar. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin açığa çıkması korkusuyla çalıştıkları işlerin ağırlığına katlanmakta, istedikleri alanda çalışmamaktadırlar. İşyerlerinde işverenlerin ve çalışma arkadaşlarının tacizlerine maruz kalmaktadırlar.

Çalışma hayatından dışlanan LGBT’lerin, özellikle kadın travesti ve transeksüellerin seks işçiliği yapmalarına karşın herhangi bir sosyal güvenlikleri bulunmamaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 23:

1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.
3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.
4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

2003 yılında onaylanan Sözleşme’ye dayanan bireysel başvuru hakkının kullanılmasını sağlayacak Ek İhtiyari Protokol Türkiye tarafından kabul edilmesine karşın halen yürürlüğe girmemiştir.

Madde 6:

1. Bu Sözleşme’ye taraf devletler, herkesin serbestçe seçtiği ya da kabul ettiği bir işte çalışarak hayatını kazanma fırsatı veren çalışma hakkını tanırlar ve bu hakkın korunması için gerekli tedbirleri alırlar.
2. Bu Sözleşme’ye taraf bir devletin, bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek için alacağı tedbirler, teknik ve mesleki rehberlik ile eğitim programlarını, bireyin temel ekonomik ve siyasal özgürlüklerini koruyan şartlar altında, düzenli şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ile tam ve üretken istihdamını sağlamaya yönelik politika ve teknikleri içermelidir.

Madde 7:

Bu Sözleşme’ye taraf devletler, herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından yararlanmak hakkını kabul ederler. Bu hak özellikle şunları güvence altına alır:

- (a) Bütün işçilere emeklerine karşılık, asgari olarak;

(i) Adil ücretler ve eşit işlere, hiç bir ayırım yapılmaksızın eşit ödeme, özellikle kadınlara, kendilerine sunulan çalışma koşullarının erkeklerin koşullarından daha aşağı olmayacağı ve aynı iş için aynı ücreti alacakları konusunda güvence verilmesi;

(ii) Bu Sözleşme'nin hükümlerine uygun olarak, kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret verilmesi;

(b) Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları;

(c) Herkese, işyerinde uygun bir üst kademeye yükselmeye eşit olanak ve bu yükselmenin yalnızca kıdem ve yeterlilik esaslarına göre yapılması;

(d) Dinlenme, boş zaman, çalışma saatlerinin makul ölçülerde sınırlanması, ücretli dönemsel tatiller ve resmi tatillerde ücret verilmesi.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı

2004 yılında imzalanıp 2006'da onaylanan Şart'ın toplu şikayet sistemini öngören Ek Protokol'ü henüz Türkiye tarafından imzalanmamıştır.

Türkiye, Şart'ı onaylarken, 5. maddeye (örgütlenme hakkı), 6. maddeye (toplu sözleşme hakkı), 2. maddenin 3. paragrafına (yıllık asgari izin) ve 4.maddenin 1. paragrafına (ücret ve yeterli yaşam düzeyi) çekince koymuştur.

Şartta düzenlenen haklar şunlardır: Çalışma hakkı; adil çalışma koşulları hakkı; güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı; adil bir ücret hakkı; örgütlenme hakkı; toplu pazarlık hakkı; çocukların ve gençlerin korunması hakkı; çalışan kadınların analığının korunması hakkı; mesleğe yöneltme hakkı; mesleki eğitim hakkı; sağlığın korunması hakkı; sosyal güvenlik hakkı; sosyal ve tıbbi yardım hakkı; sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı; engellilerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı; ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı; çocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı; diğer taraf devletlerin ülkelerinde gelir getirci bir iş edinme hakkı; çalışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma ve yardım hakkı; istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayırım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı; bilgilendirilme ve danışılma hakkı; çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı; yaşlıların sosyal korunma hakkı; iş adının sona erdiği durumlarda korunma hakkı; işverenlerinin iflası halinde çalışanların haklarının korunması hakkı; onurlu çalışma hakkı; ailevi sorumlulukları olan çalışanların fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı; çalışanların temsilcilerinin işletmede korunma ve kolaylıklardan yararlanma hakkı; çalışanların toplu işten çıkarma sürecinde bilgilendirilme ve danışılma hakkı; toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkı; konut hakkı⁹.

Madde E Ayrımcılık yasağı

Bu Şartla yer alan haklardan yararlanma ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka görüşler, ulusal ya da sosyal köken, sağlık, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum ya da başka statüler gibi nedenlere dayanan hiç bir ayrımcılığa tabi olmaksızın sağlanacaktır.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 12: Çalışma hakkı

Herkesin, hakkaniyetli ve tatminkar çalışma koşullarına uygun ve üretken iş hakkı ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmadan işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.

Devletlerin;

A. Kamusal ve özel çalışma alanlarında, mesleki formasyonda, işe almada, mesleki terfide, işten çıkarmada, çalışma koşullarında ve ücrette, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklamak ve ortadan kaldırmak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. Kamu hizmetinin tüm alanlarında, her türlü hükümet hizmeti düzeyinde, ordu ve polis de dahil olmak üzere kamu görevinde eşit iş ve eşit mesleki terfi olanaklarını güvence altına almak için cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı her türlü ayrımcılığa son vermeleri ve ayrımcı davranışları sona erdirmek için duyarlılaştırılma ve eğitim-öğretim programlarını uygulamaya komaları gerekir¹⁰.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 70:

Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.
Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

İş Kanunu

Madde 5:

İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.

İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Aynı veya eşit değerinde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.
İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.

Feshin geçerli sebebe dayandırılması

Madde 18:

Özellikle aşağıdaki hususlar fesih için geçerli bir sebep oluşturmaz:

d) İrk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler¹¹.

C) EĞİTİM

LGBT'lerin eğitim hakları da görünlülükleri sebebiyle ellerinden alınmaktadır. Translar, cinsiyet kimlikleri nedeniyle eğitimlerini bırakmaya zorlanmakta, üniversiteye girişte görünüşleri ile resmi kimliklerindeki görünüşleri aynı olmadığından zorluk yaşamaktadırlar. Üniversite yurt yönetmeliklerinin birçoğunda "genel ahlak ve adaba" aykırı davranışta bulunmak gibi genel ifadelerin yorumlanmasıyla yurttan çıkarılmaktadırlar. Askeri okullara öğrenci olarak kabul edilmemektedirler.

¹⁰ A.g.e. s. 20.

¹¹ Bakınız, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1243.html>

Ayrıca Türkiye’deki cinsel eğitim heteroseksüellik üzerinden sürdürülmektedir. Eşcinsellik, travestilik, transseksüellikten bahsedilmemektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi

Madde 26:

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleksel eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.
2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirme ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.¹²

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Madde 13:

1. Bu Sözleşme’ye taraf devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca, eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler’in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 16: Eğitim hakkı

Herkes, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden dolayı ve bunların ayrıca göz önüne alınmasından başka ayrımcılık olmaksızın eğitim görme hakkı vardır.

Devletlerin,

- A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın, eğitime erişimi ve eğitimcilerin ve öğretmenlerin aynı eğitim sistemi içinde öğrencilere eşit muamelesini güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;
- B. Eğitimin, yeterlilikleri ölçüsünde ve her cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden öğrencinin ihtiyacına cevap vermesini ve her öğrencinin kişiliğinin gelişmesini, maddi ve manevi yetenek ve yeterliliğini geliştirmesini amaçlamasını güvence altına alması;
- C. Eğitimin, insan haklarına saygıyı ve her öğrencinin anlayış, barış, hoşgörü ve eşitlik düşüncesi içinde çeşitli cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini göz önüne alarak ve bunlara saygı göstererek ebeveynlerine ve aile üyelerine, kültürel kimliğine, diline ve değerlerine saygıyı aşılamasını güvence altına almasını sağlaması;
- D. Eğitim yöntem, program ve araçlarının, özellikle çeşitli cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine, öğrencilerin, ebeveynlerinin ve diğer aile üyelerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliğine bağlı özel gereksinimlerine saygı ve anlayışı artırmasına hizmet etmesini güvence altına alması;

¹² Bakınız, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

HOMOFOBİ

ZEKİ MÜRENTİ SEVİYİZ

TRANSFOBİ

ÖLDÜRÜRÜ

ESCINSELLER
TRANSEKSİYELLER
VARDIR
ALISIN

Uyusun
Zindan Akı

LAKIN
RATSIN

RET CİN
SİNİ

HOMOFOBİ
TEDAVİ EDİLEBİLİR

AÇIYE KAVAF
ÖZİR DİLE
TEDAVİ

YERİNDEN
KAYIYOR

YERİNDEN
KAYIYOR

YERİNDEN
KAYIYOR

E. Yasa ve politikaların, farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden öğrencilere, çalışanlara ve öğretmenlere, okul ortamında her türlü sosyal dışlamaya, şiddete, angarya ve tedirgin edilmeye karşı orantılı bir koruma sağlamasını güvence altına almaları;

F. Bu tür şiddet ve dışlama mağduru olan öğrencilerin, korunma bahanesiyle toplum dışına itilmeleri ve soyutlanmalarını ve bunların çıkarlarının katılımcı bir şekilde belirlenmesi ve çıkarlarına saygı gösterilmesini güvence altına almaları;

G. Eğitim kurumlarındaki disiplinin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden veya bunların ifade edilmesinden kaynaklı ayrımcılık ve yaptırım olmaksızın, insan haysiyetiyle bağdaşır şekilde uygulanmasını güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

H. Herkesin ve daha önce eğitim sisteminde bu tür ayrımcılık türlerine maruz kalmış yetişkinlerin, hayatı boyunca öğrenme olanak ve kaynaklarına erişimlerini güvence altına almaları gerekir¹³.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 42:

Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Milli Eğitim Temel Kanunu

Madde 4:

Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Madde 7:

İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

D) BARINMA

LGBT'ler, özellikle trans kadınlar, yetkililer tarafından evlerinden zorla çıkarılma tehdidi altında yaşamaktadırlar. Ev sahipleri tarafından seks işçisi olarak görüldüklerinden ev kiralamakta zorluk çekmektedirler. Travesti ve transeksüllerin evleri fuhuş yaptıkları iddiasıyla polis baskınlarına uğramakta ve kapatılıp, mühürlenmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 25:

Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Madde 11:

1. Bu Sözleşme'ye taraf devletler, herkesin, yeterli beslenme, giyim ve konutta dahil olmak
13 A.g.e. s. 22.

üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf devletler bu hususta hür rızaya dayalı uluslararası işbirliğinin temel önemini kabul ederek, bu hakkın gerçekleşmesini güvence altına almak için uygun tedbirler alacaklardır.

2. Bu Sözleşme'ye taraf devletler, herkesin açıktan kurtulma temel hakkını kabul ederek, münferiden ve uluslararası işbirliği yoluyla, özel programları da içeren gerekli tedbirleri aşağıdaki amaçlara yönelik olarak alacaklardır:

(a) Teknik ve bilimsel bilgilerden tam olarak yararlanmak suretiyle, beslenme ilkeleri konusundaki bilgileri yayarak ve doğal kaynakların en etkin bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlayacak şekilde tarımsal sistemleri düzelterek ya da geliştirerek, besinlerin üretilmesi, korunması ve dağıtılması yöntemlerini iyileştirmek; ve

(b) Gerek gıda maddeleri ihraç eden, gerek gıda maddeleri ithal eden ülkelerin sorunlarını dikkate alarak, dünyadaki besin maddelerinin ihtiyaca göre adil bir şekilde dağıtımını sağlamak.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 15: Yeterli barınma hakkı

Herkesin, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın yeterli bir barınma ve tahliye karşı hukuki korunma hakkı vardır.

Devletlerin;

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden veya medeni veya ailevi durumdan kaynaklı ayrımcılık olmaksızın, katlanılabilir, oturulabilir, erişilebilir, kültürel olarak uygun ve sığınak ve acil oturma bakımından güvenli bir konuta erişimi ve bundan yararlanmayı güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. İnsan hakları alanındaki uluslararası yükümlülüklere uygun olmayan konut tahliyelerini yasaklamak, cebri tahliye karşı korunma hakkının ihlal edildiğini veya ihlal edilme tehdidi altında olduğunu ileri süren herkes için hukuki veya diğer yeterli ve etkili yolların varlığını ve aynı veya daha iyi nitelikte bir konuta yeniden yerleşme ve uygun konut hakkını cinsel yönelime, cinsiyet kimliğine veya medeni veya ailevi duruma dayalı ayrımcılık olmaksızın güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

C. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın toprak ve taşınmaz mülkiyetinde ve mirasta eşit hakları güvence altına almaları;

D. Cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine bağlı ve konutsuz kalmaya karşı savunmasızlığı, özellikle çocuklar ve gençler bakımından sosyal dışlanmayı, aile içi şiddeti veya diğer şiddet türlerini, ayrımcılığı, ekonomik bağımlılığı ve aile veya kültürel topluluk tarafından reddedilmeyi artıran faktörleri ele alan sosyal programları ve destek programlarını yürürlüğe koymaları ve ayrıca mahalleler düzeyinde güvenlik ve destek programları geliştirmeleri;

E. Cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden dolayı sokakta kalmakla ve sosyal elverişsizlikle karşı karşıya olan kimselerin gereksinimleri konusunda, tüm ilgili kurumların, bilinçli ve duyarlı olmalarını güvence altına almak için duyarlılaştırma ve formasyon programları sunmaları gerekir.¹⁴

E) MAL VE HİZMETLERE ERİŞİM

LGBT'ler, mal ve hizmetlere erişim konusunda daha pahalıya hizmet satın almaktadırlar. Devlet

tarafından üstlenilen hizmetlere erişimleri kamu görevlilerin önyargılı ve ayrımcı davranışları nedeniyle engellenmektedir.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Madde 26:

Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan, yasalar her türlü ayırımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi, her bağlamda ayrımcılığa karşı eşit ve etkili korumayı temin edecektir.

Türk Ceza Kanunu

Madde 122:

(1) Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapar;

a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hâllerden birine bağlayan,

b) Besin maddelerini vermeyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,

c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen, Kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir¹⁵.

Devlet Memurları Kanunu

Madde 7:

Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar¹⁶.

F) SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ

Özellikle transların görünürlüklerini engellemek amacıyla daha sıklıkla Kabahatler Kanunu'na dayalı olarak kesilen idari para cezaları gün geçtikçe artmaktadır. Sokağa çıkan trans kadınlara çevreyi rahatsız ettikleri, gürültü yaptıkları gibi son derece muğlak eylemlere dayalı olarak kesin bu para cezaları geniş anlamda seyahat özgürlüklerini ihlal eder niteliktedir. Ayrıca cinsiyet kimlikleri nedeniyle de vize ile sorunlar da yaşamaktadırlar.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Madde 13:

1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.

2. Herkes , kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden

15 Bakınız, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1414.html>

16 Bakınız, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/388.html>

HASTALIK GÜNAH

YASASIN

ESCINSEL

ASK

MAYI... BI İNİSİYATİ...

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

TRANSFEBİ
OLDURUBİ

HOMOFOBİ BİR
ÖNEMİDİR

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

NE SUC NE GÜNAH
YASASIN
ESCINSEL
ASK

dönmek hakkına sahiptir.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 22: Dolaşım özgürlüğü hakkı

Hukuki olarak bir devlet içindeki herkes, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak bu devletin sınırları içinde dolaşma ve oturma özgürlüğü hakkına sahiptir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, hiçbir zaman, bir devlete girişi, o devletten çıkışı veya kişinin uyruğu olduğu devlet de dahi olmak üzere bir devlete geri dönüşü sınırlamak ve engellemek için kullanılamaz.

Devletlerin,

A. Dolaşım ve oturma özgürlüğü hakkını, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları gerekir¹⁷.

G) DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

LBGT'lere karşı işlenen suçlara ilişkin bilgiler genellikle medyadan edinilmektedir. Medyanın haberlerde kullandığı taraflı dil, var olan toplumsal önyargıları güçlendirmektedir. LGBT'lerle ilgili konulara yazılı ve görsel medyada yer verilmesinin müstehcenlik ve genel ahlak konusundaki düzenlemelere aykırı olduğu yaygın bir kanıdır. Son dönemde gündeme gelen internette filtre uygulaması ise, LGBT'lerin kendi varoluşlarını reddetmeleri anlamına geleceğinden kabul edilemez.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 19: Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı

Herkes, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak düşünce ve ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kimliğin veya kişiliğin söz, davranış, giyim, fiziki özellikler, isim seçme aracılığıyla ifadesini ve araştırma, haber ve her türlü düşünceyi alma ve iletme, insan hakları, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini her türlü araçla ve sınırlar dikkate almadan ifadesini de kapsar.

Devletlerin,

A. Başkalarının hak ve özgürlüklerine riayet ederek ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın düşünce ve ifade özgürlüğünden tam yararlanılmasını, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin haber ve düşüncelerin alınmasını ve iletilmesini ve hukuki haklar göz önünde tutularak bu gerçeklere bağlı savunmayı, malzeme yayımını, medya yayımını, konferans düzenlemeyi ve konferansa katılmayı ve korunmalı cinsel davranışlara ilişkin bilgilerin yayımını ve bu bilgilere erişimi güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. Devlet tarafından düzenlenen medya kuruluşlarının yapım ve örgütlenmelerinin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili konularda çoğulcu ve ayrımcılık yasağına uygun olmalarını ve bu yerlerdeki personelin işe alınmasında ve terfi politikalarında, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğiyle ilgili konularda ayrımcılık yapılmamasını güvence altına almaları;

C. Kimliğin ve kişiliğin, söz, davranış, giyim, fiziki görünüş, isim seçimi gibi veya diğer araçlarla ifade etme hakkından tam olarak yararlanılmasını güvence altına almak için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

17 A.g.e. s. 28

D. Düşünce ve ifade özgürlüğünün farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin dayanağı olarak kullanımında, kamu düzeni, genel ahlak, genel sağlık ve kamu güvenliği kavramlarının, ayrımcı ve sınırlayıcı şekilde kullanılmamalarını güvence altına almaları;

E. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanımının, farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden insanların hak ve özgürlüklerini ihlal etmemesini güvence altına almaları;

F. Cinsel yöneliminden ve cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak herkesin, eşit olarak bilgiye ve düşüncelere erişimini ve kamuoyu tartışmalarına katılımını güvence altına almaları gerekir¹⁸.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 26:

Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/9 md.) Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırtlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Madde 28:

Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(Mülga: 3/10/2001-4709/10 md.)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlandırılmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırılar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenter, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hâkim kararıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtım önleyen yetkili merci, bu kararı en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir. Yetkili hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtım önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Sürelî veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hâkim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlâkın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararı en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir; hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Sürelî veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye’de yayımlanan sürelî yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, millî güvenliğe ve genel ahlâka aykırı yayımlardan mahkûm olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan sürelî yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır.

Madde 31:

Kişiler ve siyasî partiler, kamu tüzelkişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/11 md.) Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.

Basın Kanunu

Madde 3:

Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir¹⁹.

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

Madde 8:

(1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkırdaki yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar.

Yayın hizmetleri;

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.

c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.

ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, özürüllük, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayımlanamaz; haberin verilmesinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi

¹⁹ Bakınız, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5187.html>

'KABAHAAT'Lİ
OLAN
AHLAKINIZ!

gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

n) Müstehtecen olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz²⁰.

H) ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

LGBT dayanışma dernekleri, yetkililerce açılan kapatma davaları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. En son Siyah Pembe Üçgen İzmir LGBT Derneği'ne açılan kapatma davasında insan hakları aktivistleri ve avukatların verdikleri mücadele sonucu dava mahkeme tarafından reddedilmiştir.

LGBT insan hakları aktivistlerinin evleri polis memurlarının baskınlarına uğramaktadır. Derneklerin sosyal paylaşım sitelerindeki grupları bilinmeyen kişilerin şikayeti üzerine kapatılmaktadır, yerel yetkililerce yapılan denetlemelerde keyfi muamelelere maruz kalmaktadırlar.

Yogyakarta İlkeleri

İlke 20: Barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı

Herkes, cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak, barışçıl bir şekilde gösteriler yapmak dâhil olmak üzere, barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir. İnsanlar cinsel yönelime veya toplumsal cinsiyet kimliğine dayanan dernekleri ve farklı cinsel yönelime ya da toplumsal cinsiyet kimliğine sahip kişilere ya da kişilerle ilgili bilgi veren, onların arasındaki iletişimi kolaylaştıran ya da haklarını savunan dernekleri, ayrımcılık olmaksızın, kubarabilirler ve tanıyabilirler.

Devletlerin,

A. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği sorunları çevresinde örgütlenmeyi, dernek kurmayı, toplanmayı ve savunmayı güvence altına almak ve bu dernek ve grupların cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklı ayrımcılık olmaksızın hukuken tanınmalarının sağlanması için gerekli tüm yasal ve idari düzenlemeleri yapmaları ve diğer önlemleri almaları;

B. Özellikle kamu düzeni, genel ahlak, genel sağlık ve kamu güvenliği kavramlarının, barışçıl amaçlı toplantı ve dernek kurma özgürlüklerinin, sırf farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin desteklenmesi amacıyla kullanılmasından dolayı bu hakların kullanımını sınırlayacak şekilde kullanılmamalarını güvence altına almaları;

C. Barışçıl amaçlı toplantı ve dernek kurma özgürlüklerinin kullanımının, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine bağlı nedenlerden dolayı engellemeleri ve bu hakları kullanan kişilerin şiddete uğramalarına ve tedirgin edilmelerine karşı yeterli polisye veya diğer fiziki korumayı güvence altına almaları;

D. Kanunu uygulamakla sorumlu kişilere ve bu korumayı sağlamakla yetkili diğer kişilere formasyon ve duyarlılaştırma programları sağlamaları;

E. Gönüllü dernek ve gruplara ait bilgilerin açıklanmasına ilişkin kuralların, uygulamada, cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine ilişkin sorunları ele alan dernek ve gruplar veya üyeleri üzerinde ayrımcı sonuçlar doğurmamasını güvence altına almaları gerekir²¹.

20 Bakınız, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=5a3cac1e-b6d9-4b23-bc7a-8dc671fcba21
21 A.g.e. s. 27.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 33:

Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir. Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir.

Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkraya hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

Madde 34:

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler Kanunu:

Madde 3:

Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

www.pembehayat.org

www.kaosgl.org